

1938
J Ú L I U S

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

T A R T A L O M

Borbáth Dániel: Az ösztön és a lelki ember. — László Dezső: Az egyházi és egyházon kívüli vallás. — Dávid Gyula: Keresztyén nacionalizmus. — Dr. Nagy Géza: Öntudatlan áttérések a misszió fényében. — A zsidókérdés. (Részlet dr. Ravasz László felsőházi beszédéből.)
HIREINK.

Megjelent!

Megjelent!

Dr. MAKKAI SÁNDOR:

Az egyház missziói munkája

című, közel 400 oldalas, négy részből álló hatalmas mű az egyház külső és belső tevékenységeiről. A magyar protestáns teológiai irodalomban ez az első ilyen értelmű, minden kérdésre kiterjedő rendszeres missziói teológia. Magának az Egyháznak élő, organikus személyiségéből fejt ki a lelkipásztorkodás, a gyülekezeti munka és a külmisszió összes problémáit és azok mai értelmű megoldását.

A mű a lelkipásztori pályára készülő teológus ifjúságnak csak úgy, mint a már munkában álló lelkipásztoroknak, sőt minden öntudatosságra törekvő egyháztagnak nélkülözhetetlen irányítója, tanítója és segítője.

A könyv ára 320 Lei. Megrendelhető a Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Rt. Könyvterjesztő Osztályánál, Cluj, Str. Baron L. Pop 5.

Ritka alkalom!

20 kötet Révai Lexikon, komplett, használt	4000 Lei
20 kötet Révai Lexikon, komplett, új	6000
18 kötet Pallas Lexikon, komplett .	1500 "
18 kötet Tolnai Lexikon, komplett .	1100 "
110 kötet Jókai összes munkái	6500 "
10 kötet Szilágyi: A magyar nemzet története	1500 "
12 kötet Márki: Képes világtörténet .	1500 "
1 kötet Ady összes költeményei	158 "

Kaphatók: KIRÁLY JÁNOS könyvkereskedésében, Cluj, Piața Unirii, vagy az Ifjú Erdély Iratterjesztésénél, Ref. Theologia.

Megjelent!

Megjelent!

Magyar verseskönyv

Tartalmazza a magyar költészet legnagyobbjainak versremekeit.
Terjedelme 80 oldal. Összeállította: VITA ZSIGMOND.

Ára 14 Lei.

JOH. VAL. ANDREĂ:

Az Ur jámbor szolgája

című, 1619-ben megjelent, a lelkipásztori élet és hivatalás felfogására vonatkozó verses műve *Dr. Makkai Sándor* művészi fordításában.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XII. ÉVFOLYAM

1938. JÚLIUS.

7. SZÁM.

Az ösztön és a lelki ember.

Az embernek szüntelen felelnie kell arra a kérdésre: ki ő? Élete egyéni és társadalmi formában ennek a feleletnek megvalósulása. Az utóbbi időben ismét az a könnyebb felelet hatalmasodik el, amely az emberi életet az ösztöni életben látja csupán. Ebben pedig olyan megszüklítését és megszegénylítését figyelhetjük meg, amelynek következtében az ember arról a magaslatról, amelyen állva igazi élete kibontakozhatik, leesik egy sokkal alacsonyabb fokra.

Életünknek egyik jelentős fele az, amit az ösztönök alkotnak. Az ösztönök a természeti életerőknek a csomópontjai. Felgyűlve vannak bennük a nagy életenergiák, amelyek a testből és vérből fakadnak. Az ösztönökben sajátos élet-tartalmat nyernek ez erők s meghatározva, mint duzzadó erők éltetik, mozgatják s új virágzásba viszik az ember életét. Elveszne az ember, ha nem volna az önmagát fenntartó, tápláló, éltető ösztöne. De nem vesz el. Ma eléggé megtapasztaljuk, hogy ez az önmagára tekintése, milyen kíméletlen és kérlelhetetlen formákban is megnyilatkozik. Tétlen lenne az ember, ha nem nyugtalanítaná a mozgó ösztöne. De nem lesz tétlen. Látjuk, hogy még a gyermek sem lehet az. Mozgó ösztöne játékra indítja. Később ez az ösztön a munkában tör föl s gazdagítja meg az életet. A nemi ösztön nélkül megállana az élet a földön. De látjuk, hogy nem szűnik meg, mert hatalmas energia duzzad a nemi ösztönben, még a gazdaságilag nagyon nehéz helyzetben is. Az ösztöni életével az ember, mint a természeti világnak egyik tagja, részese annak a hatalmas életfolyamatnak, mely a természeti világban árad. Félelmesen nagy ez az életáradat, amint azt állandóan szemlélhetjük a tavaszi virágzásban, a nyári termésben, a háborgó tengerben, az állatvilág önvédelmében s sok hasonló jelenségben.

Az ösztön-ember az, aki az ember voltát csak az ösztönök által látja meghatározva. Szerinte az ösztönök adnak lehetőséget, tartalmat s értéket az emberi életnek. Engedni kell az

ösztönökben duzzadó erőknek. Az ösztön ember életének is vannak törvényei, melyek magukból az ösztönökből jönnek. Ilyenek az életfenntartás, a saját maga érvényesítése s a hatalomra való törekvés. Az ösztön-ember feltétlenül engedelmeskedik ezekben ösztöneinek.

Az ösztön-ember, úgy amint ma megjelent, elsősorban nem az egyénre, hanem a fajra néző. Individuálitását szociális mezőn éli ki. Az ösztönökben levő erőket a fajban szemléli nagyobb, kiteljesedett és győzedelmes formákban. Ma az ösztön-ember egyik jelszava a faj. Azért kell élni, hogy a faj faj legyen. Az ösztönökben levő nagyszerű erőkkel önmagát érvényesítve legyen diadalmas faj. Ez az egyéni emberi élet célja, tartalma, boldogsága.

A mai embernek ezek az elgondoltsai, követeleléssel a nagyon kézenfekvő ígéreteivel s nagy hangjával sokak előtt, mint egy új, jó időt hozó gondolatok s útmutatók állanak. Pedig régiek. A történelemben sokszor meglátszott, hogy mire képesek. Mögöttük az ösztön-ember áll. Ez pedig régóta ugyanaz. A Biblia is jól ismeri. „Psychikos antropos”-nak nevezi. A magyar fordítása „érzéki ember.” Fordítható azonban így is: „természeti ember.”

Az ember a maga igazi lényét, méltóságát tagadja meg, ha megalégszik azzal a felelettel, amit az ember kérdésére az ösztön-ember ad. Maga az ember sokszor tiltakozott ez ellen. Megpróbált szellemi ember lenni. A görögöknél a Logos szeretele redukció az Eros tulzott uralmára. A misztériumokhoz, később az okkult tudományokhoz való meneküléssel azt akarják kifejezni, hogy az ember nem csupán test és vér. Az embernek ilyen szellemiekhez való visszatérése, lényegben azonban nem változtatott semmit, mert „az emberi szellem” is az ösztönök egy magasabbrendű terméke s éppen ezért az ember az ösztönök világában maradt. Világosan kell lássuk, hogy az ösztön embernek szellemi élete is van. E szellemi élete a tudomány, a művészet, a technika és politika területén nagy

alkotásokat hozhat létre, sőt az ösztöni élet törvényei szerint lehet erkölcsé és még vallása is. Azonban mindezeket teljesen „az érzéki ember”, „a természeti ember” határozza meg. Egészen világosan látható ez ma a „német keresztyének” vallásánál, melyben a hiszekegy így módosul: „Hiszek egy Németországban, Isten e szeretett második fiában, aki maga is Isten és aki az északi ég alatt fogantatott... aki évekig tartó ktnszervenedés után feltámadt halottaiból, mint állam, mint faj s felmagasztosult abba a szellemi világba, ahol Ekehard, Bach és Goethe ül, a testvér Názáreti mellett, a mindenható jobb-oldalán, ohonnan megváltóként fog eljönni ítélkezni a halottak és az élve eltemetettek fölött.”

A Biblia az emberben megkülönbözteti a testet (sóma), a szellemet (psyché) és a lelket (pneüma). Az ember a teste és szelleme által a természeti világ tagja. Ezek innen alulról valók. A lélek, a pneüma ez nem természeti, hanem Istentől jövő kegyelmi ajándék az emberben. Az Új-Szövetség alapján szembe kell állítsuk a szellemet és a lelket. A psychikus emberről a Biblia azt mondja, hogy „nem foghatja meg az Isten lelkének dolgait, meg sem értheti.” (1. Kor. 2:14.) Még a vallásban is Isten ellenes, vagyis teremtményt imádkoz. Csak arra képes, amire az ösztön segíti. Az Isten Lelke, a Szentlélek, mikor az embert betölti, akkor lesz lelke, akkor lesz egész ember, igazi ember. Az Isten Lelke megváltoztatja, újjászül. A Szentlélek az értelmet az újjászületéskor megvilágosítja, hogy Istennek titkait s akaratát megértse. Így képes a természeti világon túl Isten kegyelmének világát is megismerni az, akinek lelke van. A lélek ajándéka, az Istennel való közösség. Az ember Isten Lelke nélkül bűnös. Nem kapcsolódik Istenhez, hanem ellene ean. Amint az ember az ösztöne által a természeti világban él, mozog, úgy a lelke által az Isten világába tartozó lesz. Amíg Isten Lelke nélküli, addig az ember bűnös. A bűnös pedig csak azt az életet élheti, ami a természeti ember élete, csak az ösztönök erőforrásaiból táplálkozhatik. Az Isten kegyelmi ajándéka az, hogy a bűnös embernek, a Tőle elszakadtnak ismét visszaadja önmagát Szentlélek által, mert a Szentlélek „Krisztusnak és minden ő javainak részesévé tesz.”

A lelki ember az, aki látja, hogy életének két forrása van, az ösztönök által adott életen túl az Isten kegyelme által. Hiszi, hogy igazi élete csak úgy lehet, ha a lélek megszenteli az ösztönökből fakadót. A lelki embert az Isten Lelke vezérli, Istennek engedelmeskedő, Vele együtt élő. A lelki embernek is megvannak a törvényei. Ezek nyomában ő e gyümölcsöket termi: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívség, jószág, hűség, szelidség, mértékletesség. (Gal. 5:22.) Amíg az ösztön embert az elzárkózás, a magának élés s a maga istenítése jellemzi, addig a lelki embert a belső törvényből folyólag az Istennel s az embertársaival való közösség.

A Biblia nem veti meg a testet és a szellemet. Isten teremtményeinek tekinti s látja szerepüket. Azonban ezt az embert újjá kell szülje, meg kell szentelje a Lélek. A lelki ember, amikor elhatalmasodik felette az Isten Lelke, a testben a teremtő Isten ajándékát látja. Nem tartja értéktelennek, de nem is bálványozza, hanem élő háladíozatul adja Isten oltárára. A lelki emberben a szellem nem rövidlátó, gögös, önimádkozó, csak magát akaró s szeretetlen, hanem a kegyelem eszköze lesz, a bűn helyett a kegyelemben nyert új élet befolyásolja. A lelki ember hitével felismeri, hogy Isten akarata az Isten Ország, ennek földi formája a szentek egysége. Ezért magát s fajtát, amint a megszentelődésben halad, az elhatalmasodó szeretet által mások s más fajok szolgálatára állítja. Megmarad az egyén egyén, a faj faj, de mint lelki, másokat építő lesz, mert felismeri, hogy más fajban is ragyognak Isten ajándéka. Isten akarata az, hogy ez ajándékokkal egymást kölcsönösen gazdagítsák legyenek teremtményei. A lelki emberek megértik egymást, úgy mint első pünkösztkor. Közösség a világban a szó igazi értelmében csak a lelki emberek által lehet. Az ösztön-ember érdekközösséget alkot, amelyek rövid ideig tartók, a lelki ember szeretetben segítő közösséget, mely egyetemes és állandó. Az embernek szüntelen ügyelnie kell arra, hogy megfelelő rangsorban legyenek az Istentől nyert javai. A test az ösztöneivel nem foglalhatja el az első helyet, a kormányzó szerepet, mert akkor a szellem is béna lesz s az emberi lény pedig lelketlen. A szellem csak akkor lesz nemes, akkor lesz életre alkotó, ha a lélek sugálja. Az ember lelke igazi világossággal s Istentől jövő igazi életerővel vezet az embert s a közösséget azon az úton, melyen Isten teremtő terve őt igazi méltóságban s felséges hivatásban elgondolta. Az ösztöni élet s az ösztönöni életen kibontakozott egyéni s faji élet a lélek nélkül a természeti élet elmúlásával egy úton halad. A lelki ember élete és alkotása az örökkévalóság. Míg körülöttünk az ösztön-ember uralomra tör, mi szomjúhozunk s vegyük az Isten Lelkét. Jézus szerint ez az ő tanítványainak éppen az az élet-szükséglet, ami a természeti embernek a kenyér. (Luk. 11:9—13.) A mi jövőnk ettől függ.

BORBÁTH DÁNIEL.

Tiltakozott a Vatikán az olasz kormányánál, amiért Hitler német birodalmi vezér és kancellár olaszországi látogatása alkalmával kitűzték a német birodalom horogkereszt zászlaját. A pápa szerint a horogkereszt pogány jelvény. Tiltakozásában arra is hivatkozik, hogy a konkordátumban az olasz kormány arra kötelezte magát, hogy megőrzi Rómának keresztyén, illetve katolikus jellegét. Egyes hírek szerint a pápa újabb enciklikát is készül kibocsátani a nemzeti szocializmus ellen.

Pál apostolt ábrázoló bélyeget bocsájtott ki a görög kormány. A bélyeg úgy ábrázolja az apostolt, amint Athénben hirdeti az evangéliumot.

Az egyházi és egyházon kívüli vallás.

Amennyire igaz, hogy a mai ember kiábrándult a régi szervezeteiből, éppen annyira igaz az is, hogy életének sikeresebbé lételét új szervezetek teremtésétől várja. Mindez pedig arra mutat, hogy lényegében az önbizalmát, életkedvét, kezdeményezőkéességét és személyes felelősségérzetét veszítette el a mai ember.

Ha ezt az állapotot az egyházzal való kapcsolatban vizsgáljuk, akkor azt kell mondanunk, hogy igen sok esetben az egyház, mint hasznavehetetlen régi közösség él a vallásos életet követelők előtt, de igen sok esetben új közösség a nemzeti, kulturális és társadalmi élet számára. A mélyebb vallási igényeket hordozó emberek azt mondják, hogy az egyház mai szervezete és munkarendje alkalmatlan az igazi vallásos élet kielézésére számára. Viszont azok, akik kiábrándultak a régi társadalmi, politikai, kulturális és nemzeti keretektől, örömmel fordulnak az egyház régi szervezete felé és annak keretei között, annak hagyományos szellemétől ihletetten új nemzeti, társadalmi és kulturális életre kezdenek beszélni. Határozottan lehet látni, hogy ma világszerte mindinkább előtérbe nyomul a keresztyén gondolat és szellem, de ez a szellem nem annyira vallásos és egyházi szellem, mint inkább kulturális, társadalmi és nemzeti törekvés. Ebben a mozgalomban még jobban humanizálódik, vagy más szóval elvilágiasodik a keresztyén egyház és méginkább indokolttá válik, hogy a mélyebb vallásos igényeket tápláló emberek az egyre inkább elvilágiasodó, gazdasági, politikai, nemzeti érdekek szolgálatába állított egyháztól elfordulva, új vallásos közösségeket keressenek és teremtsenek. Sokszor megdöbbenve kell látnunk, hogy milyen néptelenek és legtöbbször csak nagy ünnepeken, reprezentációs alkalmakon telnek meg a nagy történelmi múlttal rendelkező templomok, mialatt egyre népesebbek lesznek a spiritiszta szeánszok, a szekta gyülekezetek, a theozofus társaságok összejövetelei, vagy a kis keresztyén csoportok, amelyekbe csak a kevés választottaknak van bemenetelük.

Ha ezt az új vallást nézzük, azt kell róla mondanunk, hogy azon keresztül az emberrel született misztikus ösztönök, titokzatosságok elérését célzó vágyak, tudatalatti sejtelmek keresnek kielégülést. Igen sokszor azok csatlakoznak ezekhez a vallásos mozgalmakhoz, akiknek az életét súlyosan megterhelte a világ, akik ezzel a teherrel szemben nem tudnak erőteljesen védekezni és így inkább a vallásba menekülnek az élet rémei elől. Az ilyen vallásos mozgalmak tagjai lassanként elveszítik a kapcsolatot a valóságos élettel és valósággal belesüppednek önmaguk beteges emésztésébe.

Amiatt, hogy ilyen egyházon kívüli vallásos közösségek jönnek létre és ezek száma egyre

inkább szaporodik, súlyos felelősség terheli az egyházat. Az egyház lényege szerint nem lehet más, mint az igazi keresztyén vallás éltető tüzhelye, a vallásos élet erőinek szolgálatába állító kerete. Az egyháznak végre rá kell ébrednie arra, hogy neki legelső és minden mást megelőző kötelessége az igazi keretén vallásnak, a kegyességnek az ápolása. Az egyház pedig csakis akkor tudja ezt a feladatát betölteni, ha a rábízott kegyelmi javakkal és ajándékokkal hűségesen tud sáfárkodni. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy az egyháznak minden munkájában az Istennek lelkeket megújító kegyelmét kell hirdetnie. Isten valóságának kell az Úr Jézus Krisztusban és a Szentlélek által az egyházban jelenvalóvá lennie. Isten maga teszi önmagát jelenvalóvá, de az e körül a csoda körül való szolgálatot az *igét hirdető és a szakramentu mokat kiszolgáltató* egyházra bízta. Az egyházi életnek végeredményében egyetlen ú. n. gyakorlati kérdése van, miképpen tud az egyház úgy szolgálni Istennek, hogy azon a szolgálaton keresztül Isten maga jelenhessék meg a gyülekezetben. Én attól félek, hogy ez a szorongató nagy kérdés esett ki az egyházi élet központjából, nem ez az az egyetlen kérdés, amelyre minden más kérdésnek néznie kell és aminek megvalósulásáért minden munkának fáradoznia kell. Tapasztalati igazság, hogy mihelyt a hívek csak egyetlen istentiszteleten is meglátták a felséges Isten kegyelmes jelenlétét, ellenállhatatlan vonzalmat éreznek, hogy újból és újból megjelenjenek az istentiszteleten. Csak éppen az a legnagyobb bajunk, hogy híveink nem járnak az istentiszteletekre, hisz az istentiszteletek látogatóinak aránya az egész egyházkerületben nem éri el a 15%-ot és úrvacsorával még ennél is rosszabb arányban élnek az annak vételére feljogosított egyháztagok. Ezért az egyháznak gondoskodnia kell olyan munkákról, amelyekkel a hívek figyelmét fel tudja hívni az istentiszteletekre és amelyek által azokat ismét be tudja vonni az istentiszteleti közösségbe. Nos, ezek a munkák az egyház *belmissziói* munkái és az egyház *nevelői* munkái. Ezek a munkák nem idegenek az egyháztól, nem egyházak az egyházban, hanem az egyház megelevenedésének és életgyakorlatának lényeges és fontos szervei. Nagyon sokan éppen abban látják az okát annak, hogy a templomoktól a nép elidegenedik, hogy az egyház belmissziói munkáin keresztül, a templomon kívül is megtalálja mindazt, amire lelkének szüksége van. Ez nagyon is alaptalan vád, hiszen a statisztika azt mutatja, hogy a belmissziói munkák erősödésével javult a templomlátogatók száma, azok, akik a belmissziói munkában részt vesznek, elől járnak a templomgyakorlásában is. Sőt én éppen azt mondom, hogy a mi belmissziói munkánk egyik nagy

fogyatékozsága éppen az, hogy nem tudott eljutni azokhoz, akik nem szoktak rendszeresen templomba járni, ezek a munkák nem lettek igazi belmissziói munkákká.

Az egyháznak a kötelessége, hogy a hitetlen világban Isten valósága mellett tegyen bizonyosságot. Ezt olyan élesen és olyan megalkuvás nélkül kell az egyháznak végeznie, hogy ezzel az igényével szemben minden más igénynek el kell halványulnia. Az egyház megújulását csakis ettől a magatartástól várhatjuk. Ennek a magatartásnak az alapja viszont nem lehet más, mint az igazi *hit*. Azt mondja az Írás, hogy ami hitből nincsen, az bűn. Az igazi hívőknek, az igazi kegyeseknek a közössége nem a kisközösség, hanem a nagy egyházi közösség, amelyen keresztül a lelkek Atyjával, Megváltójával és nagy Papjával lépnek a hívek közösségébe. Sokan azok közül, akiknek mélyebb vallási igényeik vannak, azért menekülnek ki a szélesebb egyházi közösségből, mert nem merik vállalni azt a sok feladatot, amely a keresztyén ember igazi hitéből önként következik. Isten nem arra adja a hitet, hogy annak édességét és örömet önzően élvezzük, hanem hogy annak gazdag gyümölcsseit teremjünk a testvérek számára. Az igazi egyházi közösség az, amely keretet és módot ad a hívő embernek arra, hogy a legszélesebb körben szolgálhasson. A szekta elveszi a tekintetünket az élet nagy feladatai elől, az egyházi közösség pedig szüntelenül azokra irányítja tekintetünket. A spiritiszták, szektások, csoportosult és egyházból kiszakadt keresztyének nagyon élvezetes örömeikben részesülhetnek, de határozottan elszűkítik szolgálati területüket és visszavonulnak abból a világból, amelyet Isten adott nekik.

Az egyház azonban csakis akkor tudja az igazi vallást igazán ápolni, ha elfogadja azt az alapvető bibliai igazságot, hogy az egyház itt a földön első sorban a gyülekezet. Krisztus láthatatlan egyháza a gyülekezetben jelenik meg itt a földön. A magasabb egyházi szervezetelek és történelmi egyházak a hozzájuk tartozó gyülekezeteken keresztül nyerik el az egyház és egyházi elnevezést. Minden gyülekezet önmagában magán viseli az egyház ismérveit, és ha a gyülekezeteken nem látszik azok egyházi mivolta, azt nem tudja pótolni a szélesebbkeretű egyházi szervek munkája. Azt a tényt, hogy az egyház egyház és semmi más, nem valami megfoghatatlan ú. n. egyház valóságán, hanem a gyülekezeteken kell megmutatni. És a nagyobb egyházi szervek arcán az egyház egyház mivolta csakis annyiban látszik meg, amennyiben a hozzájuk tartozó gyülekezetek valóban egyház módjára élnek. Maga a keresztyén gyülekezet az Isten kiválasztott szenteinek a közössége, nem azért, mert benne angyalok, vagy üdvözült lelkek élnek, hanem azért, mert az Isten kegyelmébe megkeresztelték, Isten kegyelmének hirdetését hallók és bűneiket megbánók társa-

sága a gyülekezet. Az egyházban, mint gyülekezetben hívja Isten magához a maga gyermekeit és tartja őket együtt a halálig, vagy a világ végéig. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincsen szükség egyházmegyére, kerületre és egyetemes egyházra. Ellenkezőleg, amilyen mértékben válik a gyülekezet valóban egyházzá, (nem a maga valójában, mert ott már az, hanem a hívek hitében), olyan mértékben válik nyilvánvalóvá, hogy a magasabb egyházi szervek is valóban az egyházat magát jelentik. A mai lanyha, igénytelen, álmos gyülekezeti élet mellett, mivel az egyház alapja a gyülekezet, az egyház átfogóbb szervei is természetszerűleg hordozzák magukon a gyülekezeti élet nehézségeit és bajait. Az egyetemes egyházaknak annyi erejük van, amennyi erőt a kebelükbe tartozó gyülekezetek hite, szeretete és reménysége jelent. És az egészen magától értetődő, hogy a gyülekezetekért és közegyházi intézményekért súlyos felelősséget hordozó magasabb egyházi szervek olyan mértékben keresnek a maguk számára más erőket, amilyen mértékben nem találnak élő erőt a gyülekezetekben.

Összefoglalva az elmondottakat, azt kell látnunk, hogy az igaz vallás ápolására és építésére rendelt egyháznak az az igazi kötelessége, hogy a maga gyülekezeteiben az Ige tiszta hirdetése által munkálja az igazi, szeretetben munkálkodó hitet. Ezzel a szolgálattal ábrázolja ki önmaga képén, hogy ő valójában az egyház. Ezzel a hittel és munkával lehet az egyházat megszabadítani attól, hogy azt tisztán gazdasági, társadalmi, vagy nemzeti szervnek nézzék és az istentkereső lelkek ne benne keressék és találják meg a láthatatlan Istent. *László Dezső.*

A magyarországi református egyház április hó 27—28-án tartotta egyetemes konventi ülését Budapesten, dr. Ravasz László püspök és dr. Balogh Jenő volt igazságügyminiszter, egyetemes főgondnok elnöklétével. A közgyűlés fontosabb határozatai: kladja a dr. Révész Imre tандр által írt „Magyar református egyháztörténelem“-t. Hathatós intézkedéseket fogantatott a belmissziói, valamint a szórványmissziói munka sikeres végzése érdekében. Az utóbbi cél szolgálatában rádiókészülékkel látják el a tanyai szórványokat, hogy az ottani híveknek alkalmuk legyen vasárnaponként rádióközvetített istentiszteletek hallgatására. Kimondották, hogy a jövőben egyetlen gyülekezetben sem tartható táncmulatság ünnepek első napján. A tanúgyről szóló beszámolóiból megtudjuk, hogy a magyarországi református egyháznak három teológiai fakultásán az elmúlt esztendőben 354 lelkész-növendék tanult, jogakadémiáján 339 hallgató volt, 7 tanítóképző intézetében 1267, 19 középiskoláján 9064, 5 leányképzőiskolában 2125, 14 polgári iskolában pedig 2735 volt a növendékek száma. A magyarországi református egyháznak 1200 gyülekezete van. 1188 gyülekezet tart fenn felekezeti iskolát. Tanítók száma 2566. Lélekszáma 1,860.000.

Tízéves fennállását ünnepelte az első kanadai magyar evangélikus gyülekezet. A windsori magyar evangélikus egyházközség május hó 29-én ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. Az ünnepélyen a kanadai és amerikai egyháznak több lelkésze és vezető embere vett részt, úgyszintén a kanadai egyházkerület püspöke is.

Keresztyén nacionalizmus.

E két szóval egymás mellé írva egyre gyakrabban találkozunk. Nem újak az államférfiak ilyen nyilatkozatai: „államunk keresztyén és nacionalis elveken nyugszik”; „küzdünk minden ellen, ami nem keresztyén és nem nemzeti”; „az igazi nemzeti állam csak keresztyén lehet”; „a keresztyén állam nem lehet internacionalis”. Ilyen és ehhez hasonló nyilatkozatok mögött súlyos kérdések lappanganak. Nem kevésbé súlyos fogalmi tévedések is, talán már akkor, amidőn kimondják, de akkor bizonyára igen, amikor a hallgató füléhez csapódnak.

Az én meggyőződésem az, hogyha az emberek tisztában volnának e két fogalom jelentésével, nem volnának olyan bátrak azoknak összekapcsolásában. A fogalomzavar következménye, hogy ott is, mint államkormányzati elvet hangoztatják, ahol sem az igazi keresztyén, sem az igazi nacionalis elv nem érvényesül, hanem mindkettőnek valami eltorzult formája, természetesen, ha eltorzult a fogalom tartalma külön-külön, nem szépül meg az összekapcsolás által sem.

*

Mi van a nacionalizmus fogalma mögött? Nacionalizmusról mindig csak az állami lét feltétele mellett beszélhetünk. Az állam egy *hatalmi intézmény* a polgárok közötti jó rend védelmére, a békés együttélés rendezésére, az igazság, jog és méltányosság érvényesítésére, az államot alkotó nép anyagi és szellemi jóléte fejlődésének biztosítására, az állambiztonság és a népek közötti jóviszony fenntartására. Az állam alkotó ősalapja és mindenkor fenntartója *a nép*. Nép nélkül állam nincs.

Az állam belső képének, politikai magatartásának, alattvalói iránti magatartásának alakulása és iránya attól függ, hogy az államalkotó népnek és népiségnek vonásaiból melyiket milyen arányban teszi az állami lét alapjává és hatalmának gyakorlásában melyik népi vonás kifejezésére törekszik. A néplényeknek ugyanis különböző vonásai vannak, mint pl. helyi együvéltartozás, vérrokonság, közös történelem, közös nyelv, melyek *együttvéve* alkotják a néplényeket és az állam politikai magatartása aképpen módosul, hogy a néplényeket egészen kifejezi-e, vagy csupán azok egyikét helyezi előtérbe és teszi az állami lét alapjává.

A keresztyén állam feladata az, hogy az alapját és létét alkotó *összes* népei népiségének lényegét igyekezzék *minél jobban* kifejezni.

De mi történik a nacionalis törekvéseknél? A nacionalis állam a népiség lényegének hadat izen. Bár alapjául a népet tekinti, de lényegének vonásai közül azok *egyikét* teszi *kizárólagos* alappá. A vért, vagy a nyelvet, vagy a kettőnek egységbe fogott keverékét. Nem az államalkotó *népek* (hiszen több nép is élhet az

államban) egészét együttvéve, hanem csak a *többségi* népet és e nép népiségének is csak *egyik* vonását akarja kifejezni. E törekvés felé tart *a nacionalis állam*. Államalkotó és kormányzati elvvé a nemzetiségi elvet teszi s nem lát egyéb állami feladatot, hogy a *saját* népét és a *saját* nyelvét minél univerzálisabb egységbe fogja össze és ebben az egységben a *saját* népi individuálitását minél tökéletesebben kifejezze. Ez a gyakorlat nyelvére fordítva azt jelenti, hogy pl. a német határokat ki kell terjeszteni minden németlakta területre és e területen aztán mindent nacionalizálni kell, azaz németté kell tenni. A modern nacionalis elv végét jelenti minden kisebbségi létérdekeknek is, annál inkább, minél jobban megvalósul.

*

Már most hol és hogyan kapcsolódik ez a nacionalizmus a keresztyénséggel?

Ennek a nacionalizmusnak a keresztyénséggel való kapcsolata nem egzisztenciális kényszerűségből születik, hanem pusztán egy más internacionalis keresztyénellenes állami törekvés elleni tiltakozásból. Ezért a nacionalis állam keresztyénsége látszat, külszin, frázis, a kommunizmus és zsidóság felé keresztyén köpenybe burkolt felszínes demonstrálás, a keresztyén lényeg minden bensőbb hordozása nélkül.

Semmi sem igazolja ezt jobban, mint a nacionalizmusnak a keresztyénséggel vívott harca; bármennyire hangos a nacionalista állam a keresztyén jelszavaktól, éppen a legjobb keresztyéneivel kell hadilábon állania, mert a nacionalizmus a keresztyénség elveit bár hangoztatja, de a maga képére akarja átformálni, a keresztyénség sajtós vallásos törekvései helyébe a maga politikai rögeszméit belopni.

Ebből a biztos megállapításból kifolyólag mondtam, hogy a két fogalom kapcsolása veszélyes, gyanús, és bizalmatlanságot keltő. Az igazi keresztyénségnek mindig tiltakoznia kell az ellen, hogy szélsőséges politikai érdekek teherhordozó számara legyen és mindig féltékenyen őrködni kell azon, hogy szolgálata ne legyen politikum, hanem *etikum*. A keresztyénség minősített erkölcsi életre törekszik a maga világi befolyásával, és erről a missziójáról politikai érdekért sohasem mondhat le.

*

Dehát minden nacionalizmus veszélyes? Nincs a nacionalizmusnak egy tisztultabb formája? A nacionalizmus addig kárhozatos, míg kizárólagos és túlzott elveket hangoztat és míg az önmagától való megbódulásból se lát, — se hall.

Van egy másik nacionalizmus is, a nacionalizmus egészséges és tisztult formája. Önmagáról egy nép sem mondhat le. Egy nép nem-

zeti léte és sajátos népisége nem egy másik nép jóvoltából előálló kegyadomány, hanem isteni küldetés, melyről le nem mondhat, melyet meg nem tagadhat, bármilyen erőnek nyomása alatt föl nem adhat. Minden nép, mely a történelem folyamán államalkotó néppé tudott lenni, nemzeti létéből kifolyólag nemzeti politikára van kötelezve, ami annyit jelent, hogy saját népiségének és népi érdekeinek védelméről és kifejezéséről annál inkább maga gondoskodik, minél inkább problematikussá válik az a túlzott nacionalizmus következtében. A jelszavas „keresztény nacionalizmus” légkörében ezt nehéz megtenni. Az egészséges állapot az, amikor egy nép a maga érdekeinek szolgálatát az állam felügyelete és törvényeinek védelme alatt szabadon teljesítheti. A kisebbségi nacionalizmus útja az, hogy az állam törvényei által nyújtott lehetőségeket nemzeti érdekeiben maradék nélkül kihasználja, ha pedig e lehetőségek összezúgorodnak, a lehetőségek megadásáért folytatott küzdelmét fel ne adja. A nacionalizmus hullámverései között egy kis nép csak úgy állhat meg, ha minden nemzetietlenítésre minőségben más, etikai nacionalizmussal válaszol.

Mik a motivumai ennek az etikai nacionalizmusnak? A kereszténység követelése ez: a polgári jó rendnek, keresztény kultúrának, az egy-

háznak, az igazságnak, a békés együttélésnek, a jognak védőfalat építeni, tekintet nélkül a rasszanthropológiai vizsgálatokra, az anyanyelvre, a történelmi múltira, a rokonszenves vagy ellenszenves közös sorsra.

A keresztényetlen internacionalizmus melőzni látszik a népi individuálitást.

Az ú. n. „keresztény nacionalizmus” csak a maga népi individuálitásának tökéletes kifejezésére törekszik.

Az igazi nacionalizmus, a kereszténység tartalmi igazságaitól vezetett és áthatott nacionalizmus nem esik hidegletelésbe, ha a gyengébb is bejelenti életigényét az erős mellett, sőt féltékenység nélkül biztosítja a másik sajátos népi érdekeit szolgáló lehetőségeket. Ez a nacionalizmus nem hirdeti, nem kapcsol és mégis keresztényen. A keresztény elvet az állam életében, politikai törekvéseiben, népi szolgálatában nem intézi el puzta szólammokkal, hanem törvényhozásában, jogalkotásában, az emberek és népek egymásközötti viszonyának rendezésében, törvényei alkalmazásában és végrehajtásában keresztül is viszi. A keresztény elv pedig abban érvényesül, hogy tevékeny keresztény szolgálatra törekszik Isten akarata teljesüléseért és az ember javáért.

David Gyula.

Öntudatlan áttérések a misszió fényében.

— A kocsordi eset. —

A magyar ref. sajtó, többek közt a Kiáltó Szó legutóbbi száma is, megbotrányozással tárgyalja azt a tényt, hogy ebben az alföldi községben, papválasztási küzdelmekből kifolyólag, a hívek egy része kilépett egyházunkból s külső támogatással unitárius gyülekezetet alapított. Sőt az egyik tekintélyes magyarországi egyházi újság ennek alapján egyenesen az unitarizmus-sal való kapcsolatok megszakítását sürgeti. Tény az, hogy ez a felekezet a világháború után nagy lendülettel igyekszik hívei számát szaporítani s ma már ott tart, hogy nálunk nemsokára kiépíti 1571-i kereteit a szomszédos egyházkerület nagyobb gyülekezeteinek területén szervezett missziói pontjaival. Hogy e törekvésében használt eszközeivel sokszor kihívja a kritikát, az a viszonyok ismerői előtt nem lehet felütnö.

Engem azonban a *meddő kritizálgatások* nem érdekelnék. Előttem minden tény, ami a világban történik, beletartozik Isten világigazgatásának rendjébe, aki Kálvin szerint még a bűnös és hitetlen emberek útján is a maga céljait viszi előbbre. Távol van tőlem persze az az elfogultság, hogy ezeket kizárólag valamelyik felekezet körében keressem, hiszen akkor megtagadnám hitünknek az emberi nem általános

romlottságáról szóló tanítását. (Róm. 3:23). Ha semmi egyebet sem tanulunk meg a körülöttünk zajló eseményekből, csak azt, hogy ıme mi milyen korrektek vagyunk, mások pedig milyen bűnösök. mivel vagyunk jobbak az írástudóknál? ... Élet és fejlődés csak ott van, ahol a komoly önvizsgálat fényében *meghallja* a lélek a feléje hangzó isteni figyelmeztetést s igyekszik azt a maga és egyháza javára *hasznosítani*.

A puzta tényállás a fenti esetben az, hogy *külső okból*, a papválasztás miatti sértődöttség-ből híveink egy része más felekezethez csatlakozott s ez a felekezet őket nem utasította el magától. Vegyük csak számba, hogy miért is szoktak tulajdonképpen történni a legtöbb esetben az áttérések? Akár a múltat, akár a jelent nézzük, azt látjuk, hogy bizony igen gyakran külső indító okok játszanak itt közre, a belső meggyőződés csak igen ritkán. A reformáció elterjedésénél pld. a r. kat. egyháztól való elhagyatottság, a földesúr tekintélye, a nemzeti nyelvű prédikáció s a humanista kritika is. Megszilárdulásánál pedig a nagy prot. fejedelmek vállalkozásainak sodró ereje, főrangú híveik, tanácsosaik különféle pártfogásokban megnyilvánuló missziója. S ilyen eszközök még a szek-

lák előtt sem idegenek. A szombatos szekta első apostola, Eössi András pld. erőszakosan is térít Udvarhely-megyében, Pécsi Simon pedig elsősorban saját birtokain „propagálja” meggyőződését. Egy öreg asszony beszélte el nekem, hogy ő csak azért lett baptista, mert télen nem tudott templomba járni a nagy hideg miatt s eljárt bibliamagyarázatot hallgatni az imaházba, ahol „olyan jó meleg volt”.

Mit tesz ezekkel szemben a mai református pap? Ha valaki nála áttérésre jelentkezik, első kérdése az, hogy miért teszi ezt az életbevágó lépést? Meggyőződésből vagy valami külső okból? Mivel pedig, mint tudjuk, legtöbbször az utóbbi eset áll fenn, megelégszik a meggyőződés farizeusi színlelésével, vagy pedig ennek hiányában éppen elutasítja az áttérőt. Megtörtént pld. egyik nagy körlelkézségünkben, hogy 40 család jelentkezett a ref. papnál, kérve őt, hogy vegye fel egyházunkba. Az ok: a kepezetés miatti összeütközés régi papjukkal. A mi „korrekt és talpig becsületes” lelkészársunk elutasította őket, mire ezek mind gör. katólikusok lettek.

Megdöbbenő, hogy a mi látható egyházunk, melynek tulajdonképpen e világban is kellene élni, mennyire *elgydmoltalanodott*. Még mindig azt hiszi, hogy csak azok a tagjai, akik öntudatosan átéltek s ismerik hitigazságainkat s nem azok is, akik a cél felé útban vannak. Ez a *metódizmus kovásza*. Vagy ha úgy tetszik a *szektáké*, ahol a hit az első s nem a kegyelem. Még mindig azt hiszi, hogy csupa korrekt, evangéliumi eszközzel kell neki folytatni miszsióját és fenntartania, erősítenie, fegyelmeznie magát s nem látja azt, hogy Isten maga is sokszor kikerülhetetlen megalkuvásokra, földi eszközök használatára kényszerít, ha élni akarunk. Ez a *liberálizmus kovásza*, ami csak a türelmet, békét, nevelést és felekezeti egyetértést ismeri el jogosultaknak. Vajjon ezekkel az eszközökkel építette fel Kálvin Genfét Isten városává? Az analogia szinte kínálkozik: Mi lesz egy olyan állam sorsa, amelyik a világbéke és leszerelés jelszavának feltelve, lemond arról, hogy magát fegyverrel védelmezze? Megeszik a többiek. Ma már Svájc is, ez a minta állam, a keresztyén szeretet tűzhelye, hadikölcsönt gyűjt lakóitól felfegyverkezési céljaira, az ottani ref. egyházak élénk helyeslése mellett, mert tudja, hogy ha rábízta magát a „pacifistákra”, szétdarabolják.

Igy jár református egyházunk, ha megmarad elvi magaslaton mozgó, előkelő magatartást sugárzó, liberális álláspontja mellett. A többi fürge, agitáló, életképes felekezet állandó miszsiói területe lesz. Vagy már sokhelyen az is.

Krisztus Urunk egész világosan hirdette: *Senkitem jöhet énhozzám, hanem ha az én Atyámtól van megadva neki.* (Ján. 6:65.) És nem utasította el magától a skeptikus Natáná-

elt, aki csak Filep rábeszélésére, kíváncsiságból közeledik hozzá, sem a kanaánita asszonyt, akit leánya betegségének megrendítő eseménye sodor feléje, sem az öntudatlan sokaságot, aki testi kenyér után vágyódva, keresi fel őt a pusztában. Mindezek külső okok a világ szemében, de a hívő lélek előtt a *kegyelem kiszámíthatatlan eszközei*, melyekkel útát nyit a bizonytalanságban tapogatózó lélek számára az ő megtalálása felé. Vajjon ma is csak azok térhetnek át hozzánk, akik kívülről tudják már a kátét s ismerik régibb és újabb hitvallásainkat? S elzárjuk magunktól azokat, akik még csak keresik nálunk az igazi életet, mert *érik*, hogy van hitünk és szeretetünk?

Gondolkozzanak erről azok, akik benne élnek a mindennapi küzdelmek sodrában. S vegyék revízió alá eddigi liberálizmustól, metódizmustól és intellektualizmustól áthatott gondolkozásukat s próbálják meg friss bátorsággal a lelkek meghódítását — a *kegyelem feltétele alatt*.

Dr. Nagy Géza.

TANULSÁGUNKRA!

Az egyik tekintélyes holland református (gereformeerd) egyházi lap nagyon tanulságos adatokat közöl — rendszeresen megjelenő egyházi évkönyv alapján — arra vonatkozólag, hogy legújabban mekkora lélekszám jut egy-egy lelképásztorra Hollandia városi gyülekezeteiben.

A cikk aggodalommal és méltatlankodva említi, hogy még mindig nagyon sok olyan helyi egyház van, ahol több, mint ezer lélek gondja van rábízva egy lelképásztorra. Groningenben 12.858 lélek hét lelképásztor közt oszlik meg s így egy pásztorra 1837 lélek jut. Frizlandban Leeuwardenben 6430 lelket négy lelkész gondoz. A legnagyobb eltolódást Urk (sziget) mutatja, ahol 3052 lélek van bízva egy pásztorra. Itt a lap még a lelkész nevét is megemlíti (Ds. Doorenbos). Érdekes ismerni még néhány holland város adatát. Scheveningenben 2003, Rotterdamban 1959, Hágában 1850, illetve 1672, Utrechtben 1839, Zwollében 1664, Amsterdamban 1607 lélek jut egy lelképásztorra. Körülbelül 25 gyülekezet sorol elő a statisztika, ahol nagyon egészségtelen a helyzet, egyéni lelkigondozói szempontból. Ha minden egyház — említi a cikk — csak egy lelképásztorral többet állítana be, így cca 32—40 lelkészt lehetne elhelyezni (nálunk is alaposan érezhető már a lelkész-túltermelés, mint mondják) Candidatenovervloed) s nyilvánvalóan egészen más ütemben mehetne a lelkekért végzett munka! Nagyon elég lenne 1000 lélek pásztortársa egy pásztornak! Hiszen 30—40 látogatásnál többet úgy sem tud elvégezni hetenkint a lelképásztor. Így pedig 1200—3052 lélekszámú gyülekezetek szinte megmunkálhatatlanok. A nagy massa valóságos tragédiát jelent az egyházi és lelki életre egyaránt! Sürgős decentralizálásra van szükség!

Mindehhez csak azt legyen szabad hozzáfűzni, hogy a holland lelkész presbiter társaival egyetemben hihetetlenül lelkiismeretes személyes lelkigondozói munkát végez. (Jellemző rá, hogy alig érkezik meg holland földre a magyar teológus, diák, néhány hét sem telik bele s bekopogtat ajtaján körzete lelkésze s még egy-két presbiter. Kampenben legalább is [egy szokás!]) Hiszen éppen innen érhető az eleven lelkiismeret szava, amelyik hűséggel és becsületesen keresi és akarja is megtalálni a megoldást.

A zsidókérdés.

— *Részletek Dr. Ravasz László, püspök felsőházi beszédéből.* —

Nagyon örültem azoknak a gondolatoknak, amelyekkel a vita során hangsúlyozták azt, hogy ez a törvény az egyházak belső jogrendszerét egyáltalán nem érinti. Ez az egyházat érdeklő pásztori és missziói szempontból. Egyáltalán nem érinti azonban azt, hogy Magyarországon ki keresztyén és ki nem. Azt, hogy ki tartozik hozzá a keresztyén egyházhoz és ki nem, a már régen megállapított közjogi formák előfeltétele után mindenkinek a lelkiismerete és az egyház élő ura dönti el. Szeretném tehát innen sok embernek izenni, keresztyén embernek és izraelita embernek egyaránt, hogy ne aggodalmaskodjanak egy pillanatra sem, minthogyha ez a törvény bele szólna az egyház szakramentumának hatékonyságába és azt megerősítené, hogy ezáltal kétféle jogállapot következne be egy emberre s valaki egyházi vonatkozásban keresztyén, polgári vonatkozásban zsidó lehetne; hogy el volna képzelhető olyan helyzet, hogy például állami törvény értelmében zsidó olyan férfiú, aki valamely keresztyén felekezetnek a lelkipásztora. Ilyen összetűzőségről szó sincs, erről nem is lehet beszélni, mert hisz arról van szó, hogy bizonyos számú keresztyén és izraelita vallású magyar ember micsoda elvek szerint osztatik be olyan kategóriákba, amelyek a nemzeti jövedelem elosztását és a nemzeti munkamező felosztását kívánják szabályozni. Az a keresztyén lelkipásztor tehát, aki talán 1919. után tért át és most egyik keresztyén felekezetnek a lelkipásztora, — nem tudom, van-e ilyen — ebben a hivatalában holtig megmaradhat, ha azonban részvénytársasági igazgató lesz, vagy pedig elmenne színesnek, akkor felbukkan az a kérdés, hogy a tiszteletdíja felvételénél, vagy pedig a kamarába való belépésénél ő milyen kategóriába számítandó. Egyébként, ha ő egyháza körén belül marad s ott éli le a maga életét, soha semmiféle külső sérelem őt nem éri.

Szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy ezzel a törvénnyel az országgyűlés nem egy vallásról mond ítéletet, nem egy vallás elleni kifogásaiból indul ki a törvény meghozásával, mert ha abból indulna ki, nemcsak egy néhány életpályára terjesztené ki a törvény keretét. Hogy nem onnan indul ki, azt abból is lehet látni, hogy akkor nem a négyszeresében állapította volna meg a részvételi kontingenst.

Ennek a törvénynek a tárgyalásánál azonban lehetetlen bizonyos elvi alapokra vissza nem menni és magáról a zsidókérdésről is nem beszélni.

Magyarországon mindig hiba volt az, hogy valami rosszul értelmezett udvariasság visszartartotta az embereket attól, hogy kényes kérdé-

sekről beszéljenek. Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy kényes kérdésekről rendesen indulattal, gyűlölettel és szeretetlenül szoktak beszélni az emberek és amikor a közvetlen szembenállás az indulatosságot már a jó modor parancsánál fogva kirekesztette, maga a kényes kérdés is egy „arréton“, meg nem ítéltető, ki nem mondható kérdéssé vált. Állapítsuk meg azt, hogy a zsidókérdést az egész felvilágosodottság korszakában, amely a barokk vége felé kezdődött és a liberalizmus érájában, a háború előtti végződött, vallási kérdésnek tartották. Lessing „Bölcs Náthánja“ a klasszikus példa erre a gondolatra. Ideje volna már a magyar köztudatnak kiábrándulnia abból a gondolatból, hogy most a vallási közönbösség korszakában a zsidó-kérdés vallási kérdés.

A zsidókérdés nem vallási kérdés, bár kétségtelen igaz, hogy a vallásnak, nemcsak a zsidó, hanem a keresztyén vallásnak is nagy része volt abban, hogy a zsidókérdés mindmáig van és mindmáig megoldatlan.

Nem vallás a zsidóság. De akkor mi? A második felelet azt mondaná, hogy faj, illetve pontosabban fajta. Ez közelebb jár az igazsághoz. A zsidóság csakugyan egy olyan fajta, amelynek éppen a fajiságra rendkívül erős, nehezebben olvadó, különösen a töle idegenfajiságúakkal keveredik úgy, hogy a maga faji tulajdonságait különös következetességgel megtartja. De azért faji elmélettel a zsidókérdés nincs megoldva. Hiszen Palesztinában a cionista zsidó államnak a fajrokon arabokkal kell élet-halálküzdelmet vívnia és az arab antiszemitizmus vérrrel és vassal támadja legközelebbi fajrokonát, magát a zsidót.

Azt hiszem, hogy a zsidóság gyökerében egy történelmi helyzet, történelmi adottság, egy olyan tényező, amely az emberi művelődés során állt elő, itt görcsömlöngött össze és feloldhatatlannak látszó komplexumként kísért tovább az emberi művelődés életében. Méltóztassanak elgondolni, adva van ezelőtt évezredekkel egy rendkívüli erős fajiságú, lobogó népi, nemzeti öntudatú embercsoport, nép, amelynek vérévé vált, egzisztenciális meggyőződése a kiválasztottság. Ez együtt nő a maga népi Istenével és nő vele együtt a maga életigényével. Óriási szenvedések és törések után nemzetállami mivolta egészen sajátságos alakot vesz föl: diaszporává válik, amely finom, de elszakíthatatlan szálakkal egy ős lélettökhöz, sporangiumhoz van fűzve, — abból táplálkozik — a jeruzsálemi nagy életközpont, a zsinagóga. Innen ezer és ezer kis és nagy expozitúrában az egész hellénista műveltség területét behálózzák, ebből a központból igazgatódik mindegyiknek

az élete. Különválnak a római birodalom jogi testéből, mellette párhuzamosan bizonyos büntetőjogi kiváltságokat gyakorol és az egész — bár láthatatlan az összeköttetése — egyetlen élő szervezet.

És akkor jön Titus és széttöri ezt az öt élettökét, a jeruzsálemi centrumot. Amikor megy haza triumfusi útján, mindenütt fel van írva a három végzetes betű: H. E. P.: „Hierosolyma est perdita“, Jeruzsálem elpusztult. Ez a három betű egy szóval mondva: „Hep“, kétezer év óta az örök támadó antiszemitizmusnak a csatakiáltása. Ezzel a gyökere kitépve, egy nemzet széjjelszóratik az emberiség egész testébe. Összetart hagyományai révén, bizonyos vonatkozásban nyelve révén, összetart vallása révén, közös az emléke és közös egy nagy reményisége. A diaszpóra-Israel^o egy élő szövetség, de annyi meg annyi nemzetállam testében van szétszórva és így egy világtörténelmi szükségszerűséggel kell számolnia: mit csináljon? Tépje ki magát és állítsa fel újra ősi dicsőséges nemzetállamát, vagy pedig olvadjon be mindegyik diaszpóra annak a befogadó nemzetnek a testébe, amelyhez területileg tartozik? Így lesz tehát a zsidóság terület, állami szervezet nélkül élő egységes népi közösség, a faj, a hagyomány és a hit szálaival összetartott diaszpora-nemzet a nemzeti államok testében.

Ebben én nem véletlent látok. Meg vagyok róla győződve, hogy az egy felsőbb kéznek az intézkedése és a nevelő munkája és meg vagyok róla győződve — és ez a legfontosabb, amit itt akarok hangsúlyozni —, hogy ennek a helyzetnek, világtörténelmi adottságnak egyetlenegy helyes megoldása van: a teljes asszimiláció. Az az emberi európai művelődés, amely kétezer esztendő alatt számtalan nemzetet olvasztott be, — az iskolában halljuk csak a nevüket — be kellett volna hogy olvassza ezt az egészet behálózó élő diaszpóra nemzetet is. Nem tette. Vita kérdése lesz sokáig a történelemnek: ki a hibás benne? Ennekem az a meggyőződése, hogy ebben éppen olyan hibás a kizárólagos, magát betokozó, a világtól elkülönítő zsidóság, mint ahogyan hibás az elzárkózó, az idegent magával szembeállító és vele szemben oktalan ellenszenvet tápláló egyetemeresztyén művelődés.

Hogyha tehát egy ilyen élő szervezet a zsidóság, akkor azt is meg kell állapítani, hogy minden nemzet területén az ott lévő zsidóság különböző képet mutat abból a szempontból, hogy mennyire ment előre az asszimiláció útján. Ez az út hosszú, változatos út. Vannak benne nagy előretörések és visszaesések, lehet mesterségesen hátráltatni és lehet neveléssel fokozni, azonban kétségtelen dolog, hogy ennek a beolvadási folyamatnak olyan különböző fázisai vannak, amelyek a nemzetesthez, a nemzeti lélekhez való viszonyulást egyes esetekben egészen másként állapítják meg és mutatják.

E miatt az állandó beolvadási folyamat miatt, amely a zsidóságnak, hogy úgy mondjam, az ad intra mozgása, lehetetlen vállalkozás a zsidóságról végleges és egyetemlegesen érvényes ítéletét mondani. Dialektikus a lénye magának a zsidóságnak. Ez azt jelenti, hogy egymással ellentétes ítéleteket kell mondanunk, hogy a természetét valamiképp megközelítsük. Mondja valaki azt, hogy nem magyar a zsidó: akkor joggal elő fogják hozni negyvennyolcas honvédeküket, előhozzák ősi halottaikat, a lövészárkokban megmutatott bajtársi érzületet és bátorságot. Magyar a zsidó, állítja valaki, még azt is hallottam, hogy a református felekezet mellett a legmagyarabb felekezet a zsidó. Üljön csak be egy Nyíregyházára menő harmadosztályú kocsiba, amelyben 60—70 hernyóspakás, kaftános zsidó van, akinek a szájában habzik a jiddis, kérdezze meg magától: ez a magyar, ez Árpád népe, ez Arany János népe? Nem ver gyökeret a zsidó, bujdosó örök Ahasvér, mondja az egyik felfogás; nos: meg lehet mutatni a Tisza—Duna közén, a Dunántúlon száz-kétszáz esztendeje ott lakó zsidóvallású földbirtokos családokat, akiknek az a föld csakugyan egész világuk és erkölcsi létük alapja, amelyhez hűek voltak és amelyet megszolgáltak. Mondja valaki azt, hogy a zsidó éppen olyan leteleplő magyar, mint bármely más magyar, akkor rá lehet mutatni a vándor nemzetközi vigécre, aki a világon mindennel kereskedve, a világon mindent exportálva fél emberöltő alatt több országon, több földrészen keresztülmenve, csakugyan örök vándor, aki mindig ott talál otthonát, ahol a legjobban megy a dolga és meg kell mondanunk, hogy Magyarország azok közé a jó földek közé tartozik, ahol tényleg általában elég jól megy a dolga.

Nem lehet tehát a zsidóságról egyoldalúan sem az egyiket, sem a másikat állítani. Amilyen igazságtalan dolog a szélső jobboldaltól, megfogni az asszimiláció kezdetén álló egyént, — most asszimiláció alatt főképpen a lelki asszimilálódást értem — s azon keresztül ítéli meg mindenkit, aki ehhez a nagy diaszpóra szövetséghez tartozik, éppen olyan téves védelem az, ha a teljesen asszimilálódott, lélekben, erkölcsben egészen áthasonult zsidó ember magából, vagy hozzá hasonló társából kiindulva, olyan elbánást követel az asszimiláció kezdetén álló egyéneknek, amelyet ő magára megérdemel s amelyet neki minden igazságos nemzet tisztelettel és szeretettel ki is utal.

Csoda-e, ha egy nemzetben, amely kétezer esztendőn keresztül ilyen történelmi helyzetben él, ez az állapot bizonyos minőséget teremt. Hiszen ha nem teremtene, ez merőben elképzelhetetlen kivétel volna. Éppen azért, mert ember, kellett, hogy bizonyos habitus, bizonyos népi karakter kialakuljon a zsidóságban ilyen történelmi adottságok mellett. Természetes dolog, hogy aki ilyen életformák között él, az nem

lehet vitézlő renden élő nemzet, nem lehet föld-birtokos, annak szükségképpen kereskedőnek kell lennie. A diaszpóra és a világkereskedelem egymást feltételezi és nem tudjuk, hogy melyik az előbbi és melyik az utóbbi. A diaszpóra sokszor olyannak látszott, mintha egyetlen óriási üzlet, cég volna, amelyben az egyes helyi csoportosulások csak a mindenkori fiókok, egymással kapcsolatban állók. Csoda-e, hogy egy ilyen az egész nemzetközi társadalmon keresztül húzódo szövedék a kereskedelem fő árucikkétől, legfőbb tárgyától a pénzt találja, ezt a legkisebb helyen legtöbb energiát, legtöbb erőt hordozó cseretárgyat és ezáltal a nemzetközi tőkeképződésnek és hitelnek lesz ura és gazdája? Csoda-e, hogy egy ilyen népközösséggel szemben idegenkedő és elzárkózó befogadó nép művelődése szükségképpen olyan felfokozott, erőteljes iparkodást hoz létre bennük, amilyent csak a fűrókagylókban lehet látni, amelyek akkor élnek, ha a tengeralatti cölöpöket keresztülfűrik? A csiga, amely csendesén mászik, nem fűrja keresztül a falevelet sem, de a fűrókagyló átfűrja a cölöpöt, mert mindegyiknek mást ír elő az önfenntartása. Természetes dolog, hogy ez a diaszpóra szövedék a fennálló százados társadalmi rend réseit, nyílásait kereste, mint az ampelopsis, mint a repkény, mint minden kúszó növény, hogy gyökeret verjen benne, hogy viharban, vészben megálljon. Ezért szoktak az ellenkező véleményen levők csodálkozni azután azon, hogy mennyire destruáló törekvése van ennek a fajtának. Ez nem destruálni akar, eszeágában sincs a destrukció, mint program. Ez adottságból folyik, mert élni akar és ha azt akarjuk, hogy ez az élet ne legyen destruáló élet, akkor arra kell törekednünk, hogy más viszonyba hozzuk a kettőt, a zsidóságot és a befogadó népet egymással.

Az is természetes dolog ebből a tételből kifolyólag, hogy ez a népközösség szükségképpen intellektuális pályára ment, intellektuális síkon mozgott, értelmiséggé vált. Ne feledjük el, hogy egész lelki világa gyökerében a belső, a könyv áll. Egy könyv-vallás, a tóra az, amelyből állandóan táplálkozik. Legfőbb irányítója évezredekken keresztül az írástudó volt. Az írástudó kázusokkal, kazuisztikával kormányzott, tehát tételes jogeseteket alkalmazott. Lehet csodálkozni azon, hogy a kázusok keresése és a kázusok elől való megmenekülés egész népi ösztönné változott a zsidóságnál?

Az is tökéletesen világos dolog az elmondottakból, hogy az asszimiláció nemcsak minőségi kérdés a népösszeolvadásoknak nagy kémiájában, hanem mennyiségi kérdés is. Nem tudom most már bizonyosan, hogy Széchenyi István mondta-e és hol és mikor mondta, hogy egészen különböző dolog, ha egy üveg tintát a tengerbe öntök, vagy pedig egy tál levesbe. Ezer magyar család asszimilál talán egy idegen családot. Ez nemcsak a zsidóságra, ha-

nem mindenkire áll, ahol asszimilációról van szó és ránk is áll akkor, amikor a mi asszimilációnról van másutt szó. Egy bizonyos mennyiségű befogadó nép asszimilál ennyi, meg ennyi idegent. De ennél sokkal többet, tízszer, százszorta többet egyáltalában nem asszimilál. Már most, miután a zsidóság, amint mondtam, tökéletesen intellektuális népréteg, az ő asszimilációja tulajdonképpen csak a középosztályban, csak az értelmiségi osztályban történhetik meg. A zsidóság lélekszáma és a magyar értelmiség lélekszáma pedig olyan arányt mutat, amelyből nem vonhatunk messzemenő következtetéseket a hirtelen való és abszolút asszimilációra. Aggódni lehet afelől, hogy vajjon nem a magyar középosztály asszimilálódik e, ami — ugyebár — nem tartozik a nemzetnek céljai közé.

Az asszimiláció tehát szükségképpen magával hoz egy gondolatot, azt, hogy ahol elégtelen az asszimiláció, ott a cionizmus gondolata kell, hogy életbelépjen. A cionizmus alatt azonban nem azt értem, hogy az Magyarországon építse meg és gyökereztesse meg az önálló nemzeti-ségi zsidóságot, hanem azt értem, hogy az ország határán túl valahol egy erőteljes új nemzeti államot létesítsen. Minden olyan törekvés tehát, amely a zsidóságot az intellektuális pályáról más pálya felé tereli, ez által rétegződést létesít benne is, elősegíti azt, hogy ne csak a középosztály asszimiláljon, hanem asszimiláljon a földműves, a kisiparos, a munkás is, — magának a zsidóságnak válik javára. Mert ha minden zsidó ügyvéd és színművész lesz, akkor századokkal később fog bekövetkezni az asszimilálódás. Ha azonban aránytalanul több lesz más foglalkozású is benne, sokkal nagyobb területen történik meg az érintkezés, sokkal biztosabb és teljesebb lehet az asszimiláció. Csak azt nem tudom elfogadni, ismétlem, amely egy, az ország határán belül levő cionista nemzeti-ségi alakulatot próbál felállítani és megszervezni.

Akármit mond erre vonatkozólag a régi liberális doktrína, ma már minden értelmes ember látja, hogy párszáz esztendő óta az országokat nem annyira karddal foglalják el, hanem bevándorlással és szaporodással. Ez a tapasztalás kell hogy minden okos, józan gondolkodású magyar emberben azt az elhatározást erősítse, hogy az asszimiláció korrelatívumával elfogadjuk ugyan a cionizmust, de cionizmust csak az ország határán túl.

Azokat, amiket elmondtam, megtoldom azzal, hogy egy két gyakorlati következtetést vonok le a magyar életnek különböző ágaira.

Először is szükségesnek látom itt hangsúlyozni azt, hogy bármilyen divatos eszmeáramlatokkal szemben a keresztyén egyház soha le nem mondhat a zsidósággal szemben a maga missziói hivatásáról és parancsáról. Nem képezlek a keresztyénséggel ellentétesebb gondol-

latot annál, mint amelyik azt mondja, hogy nem szabad a zsidókat beengedni a keresztyén anyaszentegyházba. A Szentírásban és Kijelentésben újra meg újra azt láttam, hogy az Evangélium Istennek hatalma először zsidónak, azután görögnek. A keresztyén egyház sohasem fog lemondani a maga missziói parancsáról bármely divatos fajteória kedvéért. De ugyanakkor a keresztyén egyház hangsúlyozza azt, hogy a lelkek megnyerésénél őt nem asszimilációs törekvések vezetik, hanem az örökké való Evangéliumnak a parancsa. Nem azért keresztelek meg egy lelket, hogy az asszimilálódjék egy klubhoz, hanem azért, hogy asszimilálódjék Krisztushoz.

Éppen ezért a keresztyén egyházak súlyos mulasztást követtek el akkor, amikor minden kritika nélkül, kellőleg meg nem vizsgálva az áttérés motivumait, vették át a jelentkező zsidó vallású embereket és azt mondták: a ti asszimilációtoknak az ügye el van intézve. Ezzel lehetőséget nyújtottak arra, hogy sok ember ne Krisztusért, hanem egyébért jöjjön a keresztyén egyházba. Természetes tehát, hogy az ilyen embereket csalódás fogja érni. A keresztyén egyházak tartásának bölcs mérsékletet a zsidók átvételében. Van nekünk elég sok rossz keresztyénünk a saját magunk fajtájából, miért hozzunk a zsidó atyánkfiai közül nagy importot?

A másik dolog a lelkek hangulatára és békéjére vonatkozik. Én fájdalommal látom azt, hogy ebben a nagyon fontos, nagyon erős, az emberi élet végső pontjait érintő vitában milyen kevés önismeretet és bűnbánatot tartottunk mindkét részről. A keresztyének újra meg újra vegyék revízió alá, vajjon idegenkedésük nem megy-e át túlságos hirtelen ellenszenvbe és ellenszenvüket illetéktelen kezek nem gyűjtik-e gyűlöletté? A gyűlölettel félni kell, mert meg-aláz és kisebbé tesz. Akit nem szeretünk, azt nem tudjuk megismerni, akit nem ismertünk meg, azt félreismerjük. Ha félreismerünk valakit, akkor nem tudjuk szeretni. Amint igaz az, hogy szeretni csak azt lehet, akit ismerünk, épen/oly igaz az, hogy ismerni csak azt lehet, akit szeretünk.

A második dolog pedig az, hogy milyen kevés bűnbánatot és önismeretet tanúsít ebben a kérdésben a zsidóság. Úgy gondolja, hogy ez egy nagy per, amelyet egy ragyogó ügyvédi replikával meg lehet oldani. Formális igazságot keres benne, beleévdődött a lelkébe és vérséj-jeibe, hogy ő ártatlanul szenved. Az emberek butasága, irigysége és gonoszsága az, ami miatt szenved ő, az ártatlan, a tiszta, a büntelen.

Nem. Amíg itt, ezen a jogcímen mozog a zsidóság nagy önvédelme, addig a zsidókérdés a megoldáshoz közelebb nem jön, mert ezzel a gondolkodásmóddal saját magát lovagolja bele a méltatlanul szenvedőnek lelki visszahatásaiba, próbál aktiv vagy passzív ellenállással a kérdésen segíteni, ez pedig nemcsak fokozza, hanem ellenkező részről indokolja azt a polaritást

és azt az ellenszenvet, amellyel vele szembe-fordulnak. Azért óva intem éppen a zsidóságot attól, hogy akár passzív, akár aktiv ellenállással olyan magatartást tanúsítson, amely éppen érvert szolgáltat annak az irányzatnak, amellyel szemben védekezni kíván. Ehhez nagy lemondás, szelldség és alázatosság kellett volna s amely pillanatban ezeket az erényeket mutatta volna meg, abban a pillanatban kiderült volna, hogy az ellenkező oldalon mennyi az igazság és mennyi a jelszó.

Olyan törvényt hozunk, amely sok zsidó-származású emberek — akár keresztyén, akár izraelita — fájdalmat okoz, a legmélyebb fájdalmat a legnemesebb és legjobb ilyen származású embernek. Mi, keresztyének, ezt ne felejtjük el, gondoljunk rájuk szeretettel s anélkül, hogy fitogtatnók vagy felkinálásával megsértenők őket, érezzünk gyöngédséget és érezzünk szeretetet irántuk. Nyerjük meg a zsidóságot, mint egyént, hogy küzdjön velünk együtt a zsidóság, a zsidó végzet, az emberiség zsidó-komplexusa ellen, hadd oldódjék meg ez a régi sors, ez a régi kérdés és régi átok. Nekik is, nekünk is, ez az érdekünk.

A budapesti eucharisztikus kongresszus ünnepei elmúltak s így felállítható annak mérlege protestáns szempontból is. Rendezésében nagyszabású és impozáns volt s bizonyára elérte hatását a róm. katolikus hívek lelki megerősödésében. Leszögezhető az a kétségtelen megállapítás, hogy a rendezőség valóban tőle telhetően igyekezett letompítani minden bántó élet, melyek máskor nem igen szoktak hiányozni a róm. katolikus egyháznak efajta rendezményeinél. Természetesen nem sikerült egészen. Így a szónokok állandóan úgy beszéltek Magyarországról és a magyar népről, mintha nem tudnák, hogy az nem teljes egészében róm. katolikus. A pápa legátusa arról beszélt, hogy a magyar nép kulturáját a róm. katolikus egyháznak és a pápának köszönheti. Legélesebb és legbántóbb azonban a pápa hivatalos lapja főszerkesztőjének, Dalla Tore grófnak két felszólalása volt, aki többek között ilyeneket mondott: Magyarország ezer év óta pompásan bevállt, mint a keresztyén hit és a pápai jogok védelmezője, egyfelől az ozmán félhold Kelet-ről jövő támadásaival, másfelől az északi mozgalommal szemben, amely egész nemzeteknek az egyháztól és a római hittől való elidegenítését eredményezte. . . Napról-napra, amikor a déli harangzó szerte a világon avémáriára csendlt, újból és újból a „Regnum Marianum“ győzelmét hirdetik ezek a harangok — győzelmét a protestánsizmus leszállása és a hitetlen kultúra törvételei felett. . . Az evangélikus és református egyházaknak valamennyi budapesti templomában az egész kongresszus ideje alatt minden este felvilágosító előadásokat tartattak a protestáns hívek részére.

MEGHIVÓ.

a Transilvániai Református Egyházkerület XV. nyári ifjúsági lelkigyakorlataira Rázboieni-Cetate (Székelyföldvár) jud. Turda, 1938 július 29—augusztus 3.

„Tudjuk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van.” Róm. 8:28.

Tudnivalók:

A lelkigyakorlat színhelye a *Rázboieni-Cetate-i* református egyház temploma. — Vasúti állomás: *Rázboieni*. Megnyitás július 29-én d. u. 1/25 órákor lesz. Erre az időpontra mindenkinek meg kell érkeznie. Étkezés kezdete 29-én este. Bezárás augusztus 3-án d. u. 1 órákor. (Ha a vasúti jegyet Ocna-Mureşului fürdőállomásig váltjuk, amely Rázboienitől 4 km.-re van, 25/100-os kedvezményben részesülünk.)

Erkezésre legalkalmasabb vonatok: Cluj ind. 12.30 (gyors), érk. 13.58, ind. 13.45 (személy), érk. 15.58; Tg.-Mureş ind. 12.16, érk. 13.45; Bucureşti-Nord ind. 0.25, érk. 14.24;

Napi ellátás díja 25 lei. Ezen felül minden résztvevő fizet 25 lei részvételi díjat. Indokolt esetben némi segínyt is tudunk adni azoknak, akik a jelentkezésnél ezt külön kérik. Később beküldött segélykéréseknek nem tudunk eleget tenni. *Minden résztvevőnek jelentkezni kell legkésőbb július 15-ig* Z. Nagy Béla utazótíkárnál (Cluj, Ref. Theológia.) Pontosan közzendő a jelentkező neve, életkora, foglalkozása, címe és a kért segély összege.

A résztvevők *hozzanak magukkal* pokrócot, két lepedőt, párnahajat, törülközőt, szappant, toalet felszereléseket, egy mély pléhtányért vagy sajkát, legalább 1/4 liter ürtartalmú pléhcsuprot, kést, villát, kanalat, törülruhát. Bibliánkat, énekeskönyveinket és jegyzetfüzetünket ne feledjük otthon. A „Zengjen hálaének” c. énekeskönyv a lelkigyakorlaton is beszerezhető, mivel lesz iratterjesztés, ahol Bibliát, énekeskönyveket és vallásos tárgyú füzeteket és könyveket vásárolhatunk magunknak és csoportunknak.

A *személyazonossági bizonyítvány* legyen nálunk. Kisebb hangszerünket, fényképezőgépinket, labdáinkat és fürdőruhánkat hozzuk magunkkal.

Napirend: Felkelés 1/27 órákor, reggeli 1/28 órákor, ebéd 1 órákor, vacsora 7 órákor, lefekvés 10 órákor.

Program:

Július 29, péntek. D. u. 1/25: Megnyitó istentisztelet. 5—1/27: Megbeszélés; Az ifjúság keresztyén közössége. 8—1/29: Imaóra. 1/29—1/210: Előadás: Franke, az árvák jóltevője.

Július 30, szombat. 8—9: Bibliaóra: Az imádság hatalma. Ap. Csel. 12:1—17. 10—1/212: Megbeszélés: A Biblia református felfogása. 5—1/27: Megbeszélés: A keresztyén ifjúság viszonya lelki vezetőjéhez. 8—1/29: Imaóra. 1/29—1/210: Előadás: Kunst Irén, a kínaiak térítője.

Július 31, vasárnap. 8—9: Bibliaóra: Egyedül Istené a dicsőség. Ap. Csel. 12:18—25. 10—1/212: Megbeszélés: Lehetünk-e tökéletesek? 5—1/27: Megbeszélés: Hogyan szolgálhatok pénzzel testvéreimnek? 8—1/29: Imaóra. 1/29—1/210: Előadás: Árva Bethlen Kata, az imádkozó asszony.

Augusztus 1, hétfő. 8—9: Bibliaóra: A böjt. Ap. Csel. 13:1—12. 10—11: Istentisztelet. 5—1/27: Megbeszélés: A zarándok útja ebből a világból az örökkévalóságba. 8—1/29: Imaóra. 1/29—1/210: Előadás: Szász Domokos püspök élete.

Augusztus 2, kedd. 8—9: Bibliaóra: Isten szava az ő népéhez. Ap. Csel. 13:13—25. 10—1/212: Megbeszélés: A lelkiismeret. 5—1/27: Megbeszélés: Keresztyén sáfárság. 8—1/29: Imaóra. 1/29—1/210: Előadás: Bod Péter, a tudós prédikátor.

Augusztus 3, szerda. 8—9: Bibliaóra: A bűnök bocsánata. Ap. Csel. 13:26—41. 1/210—11: Beszámoló a lelkigyakorlatok áldásairól. 1/212—1: Imaóra és bezáró istentisztelet.

Cluj, 1938 június 27.

Dr. Imre Lajos.

László Dezső.

H I R E I N K

Részletes tudnivalók a Magyar Református Világgyűlésről.

(Külföldön lakók részére.)

A magyar Reformátusok Világgyűlése 1938. augusztus hó 23-án lesz Debrecen városában. Az Országos Református Lelkészegetesület konferenciája és közgyűlése pedig közvetlenül a világgyűlés után augusztus 24—26. napjain ugyanott.

I. Jelentkezés. A Magyar Reformátusok Világgyűlésén résztvehetnek azok a külföldi magyar reformátusok (férfiak és nők), akik a Magyar Református Világgyűlés Szervezeti Irodájának (Debrecen, Központi Egyetem) július hó 15-ig szabályszerűen jelentkeztek. Jelentkezési díj 1 P. 50 f. Azok a külföldi magyar református lelkipásztorok és családtagjaik, akik nemcsak a világgyűlésen, hanem a lelkeszi konferencián is részt akarnak venni, jelentsék ezt ugyancsak a Szervezeti Irodánál. Az ilyen jelentkezők részvételi díja összesen 10 P. (segédlelkészeknek 7 P.), amelyben már a világgyűlésre jelentkezés díja (1 P. 50 f.) és az ORLE-konferencia idejére (augusztus 24—26. napokra) szóló étkezési díj is bennfoglaltatik.

II. Utazás. Aki július hó 15-ig a Magyar Református Világgyűlés Szervezeti Irodájánál (Debrecen, Központi Egyetem) akár közvetlenül, akár pedig csoportvezetője útján szabályszerűen jelentkezett, még július hó folyamán megkapja (vagy közvetlenül, vagy pedig a csoportvezetője útján) az 50 százalékos kedvezményes utazásra jogosító vasúti igazolványt. Ez a vasúti kedvezmény Magyarország területén határtól határig fog szólni.

III. Megérkezés. A jelentkezők jelentkezésükkel egyidejűleg a Magyar Református Világgyűlés Szervezeti Irodáját érkezésük pontos idejéről is értesítsék, annál is inkább, mert a külföldről érkezők világgyűlési jelvényeit a rendezőség csakis a megérkezés után tudja átnyújtani. E jelvény nélkül pedig a világgyűlésen résztvenni nem lehet.

IV. Elszállásolás. Aki saját költségükön szállodákban (vagy esetleg magánhelyeken és internátusokban) szállást igényelnek, július 15-ig külön értesítsék erről a Szervezeti Irodát, mert Debrecenben csak korlátozott számban lehet megfelelő szállodai szobáról és magánhelyeken való elszállásolásra gondoskodni. Aki egy családhoz tartoznak és egy helyen való elszállásolást igényelnek, közölgjék ezt a körülményt a Szervezeti Irodával még jelentkezésük idején. A Szervezeti Iroda önköltségi áron a külföldről érkező és szabályszerűen jelentkező csoportok részére tömegszállásról is készséggel gondoskodik. Akiiket a Szervezeti Iroda internátusokban, vagy tömegszállásokon helyez el, azok saját érdekében hozzanak magukkal lepedőt, takarót, esetleg kispárnát, valamint szappant és törülközőt.

V. Ellátás. A szabályszerűen jelentkezők ellátást illetőleg (reggeli, ebéd, vacsora) augusztus hó 23-án a világgyűlés rendezőségének szívesen látott vendégei. A magánháznál elszállásoltak a házigazdánál kapnak reggelit. Az internátusokban vagy tömegszállásokon elszállásoltak a világgyűlés rendezőségének költségén kapnak egyszerű reggelit a Kollégiumban. Ebéd és vacsora a világgyűlés résztvevői részére közösségben történik, szintén a Kollégiumban. Mindez csakis augusztus 23-ra vonatkozik. Más napokon a külföldről érkezett magyar reformátusok saját költségükön étkeznek. Kivételet csak azok a külföldi lelkipásztorok és családtagjaik, segédlelkészek képeznek, akik a Szervezeti Irodánál nemcsak a világgyűlésre, hanem az ORLE-konferenciára is jelentkeztek.

VI. Kirándulások. A Magyar Református Világgyűlésre jelentkező külföldiek a világgyűlés napja előtt és

után csoportokban kirándulást tehetnek a Hortobágyra és Hajdúszoboszlóra. Ezeknek a csoportos kirándulásoknak a lebonyolítását Debrecen szabad királyi város Idegenforgalmi Irodája intézi. A Magyar Református Világygyűlés Szervezeti Irodája minden irányú külföldi megkeresést készséggel továbbítja az Idegenforgalmi Irodához, de maga a Szervezeti Iroda e kirándulások megszervezésével nem foglalkozhatik, mert az Irodát a világygyűléssel egyidőben az ORLE-konferencia munkálatai is lekötik.

A Magyar Reformátusok Világygyűlésének programtervezete.

Augusztus 23. Kedd.

Reggel 1/8 órákor reggeli a szálláson, illetve a világygyűlés tagjainak közös étkezőhelyén, a Kollégiumban.

8 órákor istentisztelet a Nagytemplomban. Tárty: *Leleki egység a Krisztusban.*

9 órákor gyűlekezés a Kollégium udvarán és zárt sorokban felvonulás a Kistemplomba.

1/2 10 órákor a Magyar Reformátusok Világygyűlése az alábbi tártysorozattal:

1. LXV. zsoltár.
2. Bibliaolvasás és imádság.
3. A világygyűlés megnyitása.
4. A világygyűlés üdvözlése a magyarországi és külföldi magyar reformátusok képviselői által.
5. Dr. Ravasz László dunamelléki püspök, ORLE-elnök válasza az elhangzott üdvözlésekre.
6. Hitvallásos deklaráció és határozati javaslatok.
7. Záró imádság.
8. XC. zsoltár.
9. Himnusz.

A világygyűlés után a Kossuth-szobor és a Kollégium falán levő Költsey-emléktábla megkoszorúzása.

1/2 2 órákor díszbéd a Magyar Református Világygyűlés külföldi vendégeinek tiszteletére a Kollégiumban (csak hivatalos felkötözöntök).

Délután 3—6 óráig Debrecen város nevezetességeinek (templomok, kollégium, egyetem, klinikák, stadion stb.) megtekintése előre felkért csoportvezetőkkel.

Délután 6 órával kezdettel az Arany Bika nagytermében műsoros délután a Kálvineumok javára. (Belépti díjak: 2, 1 pengő, vagy 50 fillér. Jegyek előre válthatók az „ORLE Gyűlési Irodájánál“, Debrecen, Kollégium). Tanácsos, hogy a világygyűlés Szervezeti Irodájánál jelentkezők előre jelezzék, részt óhajtanak-e venni az Arany Bikában tartandó műsoros délutánon és milyen árú jegyet kívánnak fenntartani a maguk számára, mert előreláthatólag minden jegy már elővételben el fog kelni.

A Magyar Református Világygyűlés programja este 8 órákor közös vacsorával végződik a Kollégiumban.

Amint értesülünk, a közel jövőben megjelenik az útlelél nélküli utazásról szóló tájékoztató is. Figyelje a napilapokat.

A franciaországi református egyházak egyesülése.

A franciaországi reformátusok ez év április 26—29-én Lyonban tartott alkotmányozó gyűlése (Assemblée Constituante) kimondta a négy nagy református színezetű egyháznak: az Église Réformée Evangélique, Église Réformée, Église Libre és az Église Méthodiste egyesülését „Église Réformée de France“, „Franciaországi Református Egyház“ név alatt. Csatlakozott ehhez az egyházi egyesüléshez a független életet élő bordeaux-i református egyház és a Société Centrale Évangélique névű jelentékeny missziói egyesület.

Egy ilyen igazán egyháztörténelmi jelentőségű eseményt, amely a franciaországi református egyház és az egyetemes református kereszténység szempontjából kiszámíthatatlan jelentőséggel bír, észre kell venni a romániai magyar református egyháznak is; annak háláadó szívvel szabad és kell örülnie.

A három református egyház elvi és világnézeti okokból vált szíjjel és az ú. n. Église Réformée (Libérale) képviselte a legradikálisabb irányzatot. A másik kettő nagyon hűségesen ragaszkodott a bibliai és hagyományos református ortodoxiához.

Az egyesülés gondolata a Fédération Protestante de France 1929. október hó 22—25-én Marseille-ban tartott gyűlésén merült fel. Az egyesülés inspirációja is kétségtelen: hiszen két évvel előbb történt egy hasonló nagyjelentőségű esemény a skót református egyház életében, amikor a Skót Egyesült Szabad Egyház és a Skót Református Egyház kimondta unióját.

A Fédération Protestante de France célja az volt, hogy a protestáns egyházak között fennálló történelmi, elvi és érzelmi válaszfalak fölött az egység szellemét képviselje. Ez egyházi szövetség marseille-i egyetemes gyűlése részben a la rochelle-i presbitérium, részben pedig az Église Evangélique Libre kezdeményezésére a következő határozati javaslatot fogadta el:

„... A reformáció egyházainak kötelességük keresni azokat a pontokat, amelyekben érzelmi közösségük gyakorlatilag megnyilatkozhatik, anélkül, hogy az belső szabadságukat és alapvető elveiket érintené... Megbizza a Szövetség az Intéző Bizottságot, hogy hívja fel az egyes érdekelt egyházakat, nyilatkozzanak, vajjon lehetségesnek és kívánatosnak tartják-e képviselőiknek összehívását a célból, hogy tanulmány tárgyává tegyék, mi módon lenne megvalósítható erőiknek teljesebb koncentrációja Krisztus, a hit Fejedelme és Bevezetője körül.“

Érdekes olvasni a kerületi gyűlések határozatait az egyesítési javaslattal kapcsolatban. Nem igen tartják realisnak a tervet: „összeegyeztethetetlen ellentétekről“, „természetellenes együttműködésről“ beszélnek (Aquitaine); más kerületi gyűlések a reformáció tiszta evangéliumi örökségét féltik (Gardonnenque és Vacluse), bár eleve nem zárkoznak el az egyesülés gondolatától, de minden együttműködés feltételének egy közös hitvallást tekintenek. Érdekes, hogy még Doumegeu Emil is, aki pedig később az egyesülés híve lett, kételkedéssel fogadta a tervet.

Az 1930-ban, június 24—27-én tartott la rochelle-i zsinaton is még nagyon tapogatózó hang uralkodik.

Ezután néhány esztendőn keresztül nem sok történt az unió érdekében a nyilvánosság előtt. 1933-ban azonban az Église Réformée Evangélique és az Église Réformée egyidejűleg tartják nemzeti zsinatukat Párisban, jún. 18—23-a között. Úgy látszik, mintha az Unióra vonatkozó kezdeményezést ekkor már az Église Réformée vette volna át. Zsinata ülészakának befejezésével levélben fordul az Église Réformée Evangélique még ülésező zsinatához, amelyben határozott óhaj csendül ki arra nézve, hogy a „református egyház egységének igazi feltételeit“ meg kell állapítani. A további tárgyalások kiinduló pontja ez a levél volt. Egyes kerületekben (Igy a drome-i kerületben) bizonyos gyakorlati munkaközösség jött létre az Église Réformée Evangélique és az Église Réformée lelkészei között és ennek az alapján keresték a tanbeli és szervezeti közös alapot is.

A két református egyház párisi zsinata vegyes bizottságot küldött ki azzal a megbízással, hogy az egyesítés lehetőségét és alapjait tegyék tanulmány tárgyává. Jelentékeny előkészítő munka után a két egyház által kiküldött bizottság 1935. február 12-én tartott ülésében megszövegezett egy Hitvallást, amely az egyesítendő francia református egyház hitbeli alapjával szolgált. És egy későbbi, április hó 2-án tartott ülésében pedig megállapította a lelkészszentesítési szabályzatot és ezzel kapcsolatban „Csatlakozási Nyilatkozatot“ készített a Hitvalláshoz.

E két nagyon fontos okmányt az ez évi kerületi zsinatoknak egyelőre csak tájékoztatásul küldték meg. A kerületi gyűléseken és az egyházi sajtóban szívonas, sokszor szenvedélyes vita indult meg a Hitvallás és a Nyilatkozat szövegei fölött; a jobboldaliak, nem egészen alaptalanul talán, egy-egy kijelentésben kétértelműséget fedeztek fel; hiszen lényeges hitbeli kérdésekben, mint a Szentírás inspiráltsága, Krisztus szeplőtelen fogantatása, Krisztus engesztelő és váltságválának az értelmezése tekintetében milyen jelentékeny nézeteltérés lehet és van a liberális református egyház és az evangéliumi református egyház egy-egy lelkésze között.

Az Église Evangélique Libre is úgy határozott, hogy csatlakozik az unió előkészítési munkálataihoz. Ekkor tehát már három egyház munkálta saját egyesülését.

Az 1936-os zsinatok tárgyalásai után a végleges

szöveget az 1937-ben tartott országos zsinatok fogadták el (az Eglise Reformée Évangélique a Paris-Etoille-i zsinatán 1937, március 9–11). És ekkor már a methodista egyház is ott van az egyesülést keresők sorában.

Az Unió és a Hitvallás tekintetében az Eglise Réformée Év. párisi zsinata a következő határozatot hozta:

„A Nemzeti Zsinat úgy határoz, hogy szervezettül alapjául a következő Hitvallást tessék: Amikor a Franciaországi Református Egyház a Mindenható Istenben és a Megváltó Krisztusban való hitéről vallást tesz, mindenek előtt annak érzi szükségét, hogy a Nagykegyelmű Istenhez bocsássa fel haláljának és imádatának szavát. Hűen a hitnek és a szabadságnak azokhoz az alapelveihez, amelyeken nyugszik, közösségben az Egyetemes Egyházzal — állítja a keresztyén hit folytonosságát az egymásutáni kifejezési formáin keresztül, az Aporóti Hitvallásban, az Ökumenikus Zsinatok hitvallásaiban, a reformáció hitvallásaiban, különösen a La Rochelle-i Hitvallásban; e hit forrását az Evangélium központi kijelentésében találja meg: „Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszzen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen“; Atyával és Vértanúival, a Reformációból származó minden egyházzal egyetemben vallja a Szentírás feltétlen tekintélyét, ahogy azt a Szentlélek belső bizonyágtétele megerősíti és abban ismeri el a hit és az élet szabályát: Hirdeti az elveszett ember előtt a kegyelemből való údvösséget Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában való hit által, aki bűneinkért adatott halálra és megigazulásunkért támasztott fel; Tanításának és kultuszának az alapjául az Evangélium által állított nagy keresztyén tényeket teszi, amelyeket vallási ünnepesein kiszolgáltatót sákramentumai képviselnek és liturgiája fejez ki. Isten elhívásának engedve, hirdeti a bűnös világnak a bűnbánat és bűnbocsánat, az újonnan születés, szentség és az örökélet evangéliumát.

A Szent Léleknek a munkája nyomán hitét cselekedeteiben mutatja meg: imádkozva dolgozik a lelkek ébredéséért, Krisztus testének egységben való megnyilatkozásáért, az emberek közötti békességért. Az evangélizáció, a missziói munka, a társadalmi bajok elleni küzdelem által igyekszik készíteni az Úrnak útját, hogy eljőjön, Urának győzelme által, Isten országa és annak igazsága.

Annak pedig, aki véghetetlen bőséggel mindeneket megcselekedhetik, feljebb, hogy nem mint kérjük, vagy elgondoljuk, a mi bennünk munkálkodó erő szerint, Annak legyen dicsőség az egyházban a Krisztus Jézusban nemzetségről nemzetségre, örökkön örökké. Amen!

A vegyes bizottság előkészítése nyomán megállapították az egyes egyházak a lelkész-szentelés szabályzatát is. A felszentelendő lelkésztől azt várja az egyesült egyház, hogy örömmel és spontán tegye magáévá a fenti Hitvallást; továbbá pedig a lelkésszentelési liturgia keretében a Hitvallás ismertetése után a következő kérdést tessék fel: „Ime testvérem, a Hitvallás, amelyben a Franciaországi Református Egyház kifejezi hitét. Magadévá teszed-e?“

*

Ezek után ült össze ez év április hó 25–29-én Lyonban az egyesült református egyház, az Eglise Reformée de France alkotmányozó gyűlése. Ennek a gyűlésnek első dolga volt az egyesülés kimondása. A gyűlés egyhangúlag megválasztotta elnökévé Boegner Márk lelkészt, akit nálunk is jól ismernek. Az egyesülést az alkotmányozó zsinat egyhangúlag mondta ki (három tartózkodtak a szavazástól) és állapította meg az új egyház alkotmányát, a lelkészválasztás szabályzatát, gyülekezetek és egyházkerületek szervezeti szabályzatát, az egyház pénzügyi szervezetét, stb.

Érdekes volna összehasonlító tanulmányt végezni a magyar református egyházi törvények és az újonnan készült francia református egyházi törvények között. Egyes megállapításaiban és határozataiban szinte a magyar törvénykönyv visszhangját hallja az ember. Csak néhány példát hadd idézzek: Az egyháztanács (presbitérium) a gyülekezeti élet irányítója. Titkos szavazással a jogosult tagok választják. 25 éves korától minden teljes jogú egyháztag választható. A presbitérium hatáskörébe tartozik a lelkészválasztás. Üléseit negyedévenként tartja, de a szükséghez képest esetleg havonként

is. Érdekes rendelkezése a törvénynek a presbitérium hatáskörére nézve az, hogy a presbitérium és a gyülekezetben folyó evangéliumi munkák munkásai egy évben egyszer közös gyűlést és megbeszéléseket tartsanak. A presbiter ott is, ha háromszor indokolatlanul távol marad a presbiteri üléstől, lemondottnak tekintetik. A presbiter hat évre választják; a presbitérium felét háromévenként cserélik ki... stb. A presbitérium elnöke a lelkész. Az esperes-püspök hatáskörét tölti be a három évre választott Kerületi Tanács Elnöke (Président du Conseil Régional); munkakörének egyik nagyon érdekes pontja az, hogy köteles egy évben egyszer összehívni lelkészársait csendesnapokra, amelyeken elhivatásuk kérdéseivel, önvizsgálattal és igetanulmányozással foglalkoznak.

Fokozódik a vallás iránti érdeklődés Oroszországban, de a szovjet hatóságok mindent elkövetnek annak elnyomására. Az üldözések szinte teljesen elnémították az egyház hivatalos szolgáinak hangját. Megölik vagy börtönökben és kényszerítáborokban örzik őket. Ennek ellenére egyre jobban elhatárolódik a nép körében a vallás iránti érdeklődés, amely mintegy most kezd újból felébredni abból a közönyösségből, amelyre erőszakkal nevelték vagy kényszerítették. Vándorprédikátorok járnak be az országot és tanítják a népet. S bár sok kellemetlenséggel jár, egyre többen vannak, akik nyíltan is az egyház mellett tesznek bizonyosságot. Ismeretes, hogy a szovjet kisajátította a templomokat s legatöbb 20 tag által aláírt kérvény szükséges ahhoz, hogy bérbe vehessenek az államtól egy templomot. A szovjet emberrel abban bíztak, hogy nem igen lesz egz-egy közösségben 20 felnőt, kinek bátorsága lenne ezt adirni. Az elmúlt esztendő második felében azonban 15.000 ilyen kérvényt adtak be. A kérvényeket a hatóságok elutasították.

Az osztrák evangélikus egyház vezetői tisztelgő látogatást tettek Hitler birodalmi vezér és kancellárnál. Az egyház üdvözlését és hűségnyilatkozatát dr. Eder szuperintendens tolmácsolta Hitlernek, aki köszönetét fejezte ki s az osztrák evangélikus egyház missziói feladatáról nyilatkozott.

A nyári ifjúsági lelkigyakorlatot a Rázboieni-gyülekezetben Ócna-Muresului mellett tartjuk júl. 29–aug. 3. között. Erre a lelki találkozásra a szeniorokat is szeretettel meghívjuk, hogy az ősszel megújuló szolgálatukra új lelki ajándékokkal készülhessenek fel. A szeniorok tegyenek meg mindent, hogy a saját gyülekeztük ifjúságából minél többen jelenjenek meg a lelkigyakorlatokon. A szeniorok a programban kitűzött kérdéseket külön megbeszélések keretében fogják megbeszélni.

Elmarad a lelkipásztorok Ciumbud-ra hirdetett üdülőtanfolyama. A július 20–29. napjaira összehívott lelkészi üdülő tanfolyam a közbejött elháríthatatlanul súlyos akadályok miatt elmarad. A kijelölt programot az egyházkerületi lelkészi értekezlet vezetősége az ősz folyamán rendezendő lelkészi konferencia keretében óhajta megvalósítani.

Részletes pályaválasztási tájékoztatót nyújt a IV. és VIII. középiskolai osztályt végzett ifjúság számára az „Erdélyi Fiatalok“ nyári száma, amelyet megkeresésre készségesen megküld a kiadóhivatal, Cluj, Str. Kogălniceanu 13.

Kliss Géza kákicsi lelkészt, az „Ormánység“ szerzőjét május 20-án doktorrá avatták a debreceni egyetem bölcsészettudományi karán.

Pap Béla váci református lelkészt június 6-án, pünkösd hétfőjén délelőtt 10 órakor iktatták be ünneplésen.

Gyermekek mellé jobb családhoz elmennének tanítónőképző 8 osztályát végzett ref. vallású leányok. Ugyancsak vállalják elemi iskolások és alsós középiskolások vizgára készítését. Válaszbélyeges megkereséseket kérünk: 'Orbán Magda tanárnő címére, Cluj, Str. Grigorescu 56.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.

Nyomatott a „Grafica“ könyvnyomdában, Cluj.